

“Nalatigheid rondom water grootste probleem”

De waterproblematiek krijgt steeds meer mondiale aandacht. Het Wereld Water Forum in Istanbul afgelopen voorjaar telde 16.000 deelnemers en meer dan 30.000 aanwezigen als de bezoekers aan de parallel lopende tentoonstelling meegeteld worden. Maar liefst 182 landen waren vertegenwoordigd, voor het overgrote deel met ministers, parlementariërs, burgemeesters of lokale politici. Van de uitkomsten van het overleg gedurende dit forum is uitvoerig verslag gedaan, ook in dit blad. De organisatie, die deze grote watercongressen voorbereidt, is de World Water Council, in 1996 opgericht en in Marseille gevestigd. In 2008 is een Nederlander, dr. Ger Bergkamp, benoemd tot directeur-generaal van het uitvoerend apparaat van deze organisatie. Aanleiding voor een gesprek met hem in zijn hoofdkantoor, met uitzicht op de nieuwe haven van Marseille.

Kun je wat over het ontstaan van de WWC vertellen?

“Na de grote internationale milieuconferentie in Rio de Janeiro in 1992 ontstond een algemeen besef dat water daar maar weinig aandacht had gekregen en dat water een hogere prioriteit zou moeten krijgen. Uiteraard hield een organisatie als de International Water Supply Association, later uitgegroeid tot de huidige International Water Association, zijn grote tweejaarlijkse congressen, maar deze organisatie was vooral op de techniek georiënteerd. Waar behoefte aan bestond was verbreding naar het politieke veld, naar deelname van ministers en burgemeesters, parlementariërs en andere politici, en daarbij aansluitend het maatschappelijk middenveld van de ngo's, bedrijven en bedrijfstakingen die met waterproblemen geconfronteerd werden en uiteindelijk de waterbedrijven zelf. Daarom is de WWC opgericht. We werken met vijf colleges: internationale organisaties, nationale en lokale overheden, bedrijven, ngo's en professionals. Ieder college heeft een vast aantal zetels in het algemeen bestuur, eventueel aangevuld met extra zetels op basis van het aantal leden in een sector. Tijdens de algemene ledenvergadering is het nieuwe bestuur gekozen, dat uit 35 leden bestaat. Zo'n verkiezing is een politiek bestuurlijk gebeuren. Mensen worden niet zomaar aangewezen, zij moeten duidelijk kunnen maken welke inbreng zij zullen hebben en wat er van hen te verwachten valt.”

Was niet ook sprake van een Franstalig initiatief in een door Engelstaligen gedomineerde wereld?

“Nee, dat was niet zo. Naast Frankrijk hebben landen als Egypte en Brazilië aan de wieg van de WWC bestaan. Egypte was ooit een Engelstalig beheergebied, Brazilië een Portugees. Voor onze hoofdzetel is voor

Marseille gekozen na een competitie met Montreal en Stockholm. Dus zeker geen verband van primair Franstalige landen. Wij hebben een heel open opzet. Iedere organisatie die zich aanmeldt, kan lid worden en meebeslissen. Wij hebben op het ogenblik ruim 400 leden, afkomstig uit 60 landen.”

“De World Water Council is een vrij jonge organisatie. De eigenlijke oprichting vond plaats in 1996. Dr. Mahmoud, Abu-Zeid, de Egyptische minister van water en irrigatie, was de eerste president. Na twee zittingsperiodes heeft hij zijn functie overgedragen aan de Canadees William Cosgrove, daarvoor vice-president van de Wereldbank. Sinds maart 2005 is Loïc Fauchon, president-generaal du Groupe des Eaux de Marseille, president. Het eerste Wereld Water Forum in Marrakech in 1997 was een soort oprichtingsvergadering. De tweede bijeenkomst in Den Haag in 2000 was het eerste echte forum met zo'n 6.000 à 8.000 deelnemers, een orde van grootte die we nog niet meegemaakt hadden. Dit forum was een zeer belangrijke stap in het vragen van aandacht voor de wereldwaterproblematiek. In Den Haag zijn nieuwe werkvormen geïnstitutionaliseerd, die daarna in de volgende forums voortgezet zijn: Kyoto in 2003, Mexico in 2006 en Istanbul begin dit jaar.”

Wat was de kerndoelstelling van deze forums?

“Hoofddoel is het mobiliseren van de politieke wil om iets aan de waterproblematiek te doen. Via onze leden mensen bijeenbrengen die problemen onderkennen, oplossingsmogelijkheden inventariseren, inhoudelijke voorstellen ontwikkelen en dan uiteindelijk op bestuurlijk niveau, dus met een parlement bijvoorbeeld, tot overeenstemming komen. Tot een politieke afspraak wat men aan het betreffende probleem gaat doen.”

Hanteren jullie ook doelstellingen die gekwantificeerd zijn zoals de millenniumdoelen van de VN?

“Nee, dat doet de World Water Council bewust niet. Geen doelstellingen als halvering van het aantal mensen dat geen toegang tot drinkwater heeft in het jaar 2015. Ons doel is om mensen bijeen te brengen, mensen uit internationale kring die kennis van waterproblemen hebben, met mensen uit de betreffende politieke wereld die verantwoordelijk zijn voor de aanpak van zulke problemen in hun land of hun regio. Het gaat ons primair om bewustwording en om het mobiliseren van politieke wil. In Istanbul bijvoorbeeld is de Istanbul Water Consensus ondertekend door zo'n 600 burgemeesters die daar aanwezig waren. Daarin geven deze lokale en regionale bestuurders aan dat zij er voor zullen zorgen dat in hun ambtsgebied voorzieningen op watergebied - drinkwatervoorziening, riolering danwel afvalwaterzuivering - verbeterd zullen worden. Dat zijn heel concrete toezeggingen: “ik ga dit in mijn ambtstermijn doen”. Op het volgende Wereld Water Forum zal daarover gerapporteerd worden.”

“Iets van een andere dimensie is dat wij daar afgesproken hebben ondersteuning te gaan geven aan politieke leiders. Besloten is een waterhelpdesk voor parlementariërs in te richten. Een informatiecentrum waar men ideeën kan opdoen over technische oplossingen, budgettering en financiering én de aanpak van problemen of projecten. Daarbij gaat het aan de ene kant om het verschaffen van inhoudelijke kennis, aan de andere kant om het vertalen van problemen waar men mee zit in vragen die men kan stellen. Hoe stel ik iets op een effectieve manier aan de orde? Maar ook: waar moet ik op letten als ik als parlementariër bijvoorbeeld een verdrag met een ander land over waterzaken ter goedkeuring voorgelegd krijg?”

“Onze fora hebben ook steeds meer een netwerkfunctie, waardoor de factor water ook betrokken wordt in discussies waar deze tot dusverre niet meegenomen werd. Bijvoorbeeld in het overleg over de voedselvoorziening in de toekomst. Daarbij speelt water natuurlijk een vitale rol. Die rol van water komt nu veel explicieter op de agenda. Zo sprak ik afgelopen december in Rome voor het Comité voor Voedselzekerheid van de FAO. Daar ging het over de invloed van de klimaatverandering op de voedselproductie.”

“In 2008 zijn de voedselprijzen geweldig gestegen met alle gevolgen van dien, in het bijzonder voor de mensen in de arme landen. In 2009 zijn de prijzen weer gedaald, maar ze zullen zeker opnieuw stijgen. Daar komt bij dat de energieprijzen voortdurend omhoog gaan. In arme landen heb je al situaties waarin de boeren de energie niet kunnen betalen die zij nodig hebben om water op te pompen.”

“In Rome heb ik de mensen op drie dingen gewezen. Punt één is het grote belang van tijdige adaptatie op de klimaatveranderingen. Niet wachten tot het zover is, maar

Ger Bergkamp

nu al nadenken over de aanpassingen die in jouw situatie nodig zijn en daarop inspelen. Bijvoorbeeld dat je irrigatiegebieden anders moet gaan beheren. Als de Indus in Pakistan minder water gaat afvoeren omdat er minder smeltwater uit de Himalaya komt, is er minder water voor irrigatie beschikbaar. Daardoor krijg je extra verzilting, wat juist om meer water vraagt, dat er niet is. Hoe ga je als land om met zo'n ontwikkeling?"

"Punt twee is het tijdig signaleren van 'hotspots', de punten waar de problemen zich in de meest heftige vorm voor zullen doen. Zoals bij de Indus, wat ik net noemde. Derde punt is het politieke belang mensen niet alleen te laten staan in dit soort problemen, maar naar brede maatschappelijke steun te streven. Daarvoor is politieke wil nodig, die zich vertaalt in nationaal beleid."

Wij hebben in Nederland afgelopen najaar Wvo gevierd.

"Dat is een goed voorbeeld. Met die wet is veel bereikt, maar dat lukte pas toen de politieke wil om de watervervuiling aan te pakken er ook echt was en omgezet werd in nationaal beleid, dat ook gerealiseerd en gecontroleerd werd. De stinkende grachten en kanalen waren er al veel langer, maar de wil daar iets aan te doen, ontbrak tot het van kracht worden van die wet. Die fase moet men op vele plekken in de wereld door."

"In China zie je zo'n beweging nu ook komen. Daar begint men in actie te komen tegen de milieuvvervuiling, daar begint men bedrijven die hun zaken niet op orde hebben aan te pakken, soms zelfs te sluiten. Op de Expo in Shanghai in 2010 staan wij met een groot waterpaviljoen om het belang van een beter waterbeheer aan de bezoekers van die tentoonstelling duidelijk te maken."

"Probleem met water is vaak dat niemand tegen het nemen van maatregelen is. In Jakarta bijvoorbeeld is niemand tegen de aanleg van riolering, maar het gebeurt alsmat niet omdat men andere prioriteiten heeft, onderwijs of gezondheidszorg bijvoorbeeld. Terwijl beter drinkwater en betere sanitatie zouden leiden tot minder zieke kinderen en dus meer mogelijkheden om onderwijs te volgen. Door op die samenhang te wijzen, beïnvloed je politici. Met een goede analyse spreek je de mensen aan. Het lastige van de wateragenda blijft, dat je het belang van schoon water mondiaal goed duidelijk kunt maken, maar dat de verbetering van concrete situaties altijd een zaak van lokaal en regionaal beheer blijft."

Zie je effect van de inzet van Willem-Alexander?

"Hij is iemand die bij uitstek de vertaalslag kan maken van inhoud naar politiek. Als voorzitter van de adviesraad voor water van de secretaris-generaal van de VN doet hij heel belangrijk werk. Internationaal ambassadeurswerk, met zijn eigen charme, zijn benaderbaarheid en toegankelijkheid. Wij zien nu dat het recht op water als mensenrecht opgepakt wordt. Steeds meer landen doen dat, door het in hun Grondwet te zetten of als beleidsdoelstelling te verankeren. In deze crisistijd geef je een signaal af als je besluit niet minder geld in water te stoppen. Dat zijn belangrijke politieke signalen."

Wat vind je het grootste probleem?

"Dat is de nalatigheid rondom water. Het gebrek aan bereidheid op voldoende niveau te investeren. Het ontbreken van elke

aandacht voor de zuivering van afvalwater in veel Afrikaanse landen. In de verhouding tussen landbouw en water is wereldwijd een geweldige efficiëncyslag nodig. Die staat nergens in de boeken, maar moet er wel komen. Kijk naar Israël, naar Australië. Burgers moeten beseffen dat in droge landen hun tuin een rotstuin moet zijn, geen groen grasveld dat water vraagt dat er niet is. In een land als Egypte komen de landbouw en de bevolkingsgroei steeds meer in conflict met de hoeveelheid water die beschikbaar is."

Hoe ben je op deze positie gekomen?

"Ik ben in 1964 geboren in Amsterdam, in de Kinkerbuurt. Daar ben ik opgegroeid. Daar studeerde ik van 1982 tot 1988 fysische geografie en milieuwetenschap aan de Universiteit van Amsterdam, aangevuld met irrigatie in Wageningen. In 1988 en 1989 heb ik bij kleine bureaus gewerkt, onder andere aan het opruimen van olietanks. In 1990 ben ik voor de Universiteit van Amsterdam projectonderzoek gaan doen naar de invloed van begroeiing op de aanvulling van de grondwatervoorraden in de droge streken van Zuid-Spanje. De invloed van bosbeheer

“Recht op water wordt mensenrecht”

daarop bijvoorbeeld. Op dat onderzoek ben ik in 1996 gepromoveerd. In 1997 kwam ik in dienst van de International Union for the Conservation of Nature (IUCN), in Gland bij Genève. Eerst als adviseur zoetwaterbeheer, daarna als directeur van het waterprogramma. Die functie vervulde ik tot juni 2008, toen ik hier als directeur aantrad."

Hoe kijk jij aan tegen de Nederlandse inzet voor de mondiale waterproblematiek?

"Nederland is ontzettend aanwezig, heeft een belangrijke inbreng en hoog aanzien, niet in het minst door de inzet van de prins. Maar de wereld verandert, landen als China, Japan, maar ook Spanje krijgen steeds meer inbreng, ook in de VS. Hun ervaring sluit vaak beter aan bij die in andere landen. Nederlanders gaan contacten vaak aan met de instelling: wat zit er op korte termijn voor ons in? Maar het gaat niet om morgen, het wordt juist steeds belangrijker om te investeren in relaties op lange termijn. Tweede punt is dat wij in onze opleidingen van waterdeskundigen voldoende aandacht moeten blijven besteden aan eigenschappen die wij als Nederlander vaak ook hebben, zoals het spreken van meerdere talen en het gemakkelijk kunnen omgaan met mensen uit verschillende culturen, zowel in scholing als in bijscholing. Die soft kant van onze deskundigheid moeten wij ook benutten. Bovendien moeten we leren niet meteen te zeggen wat we denken."

Maarten Gast